

การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร
สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน*
APPROPRIATE STREET VENDING MANAGEMENT OF BANGKOK
METROPOLITAN ADMINISTRATION TOWARDS SUSTAINABLE
ENVIRONMENTAL DEVELOPMENT

พีระพงษ์ วรภัทรธีระกุล

Peerapong Woraphatthirakul

สีบพงศ์ สุขสม

Suebpong Suksom

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: salangsing2530@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันในการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร ที่เหมาะสมสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน 2) ศึกษานโยบายการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานครที่เหมาะสมสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน และ 3) เพื่อเสนอแนะปัญหาอุปสรรคการแก้ไขสถานการณ์การประกอบอาชีพของผู้ค้าข้างทาง พร้อมทั้งนโยบายหรือมาตรการในการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแนวคำถามในการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ อ่านผลตีความ และหาข้อสรุป ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาสังคมทางสังคมเศรษฐกิจเป็นบทสะท้อนถึงวิถีชีวิตการค้าขายข้างทางสินค้าในรูปแบบดั้งเดิมสินค้าที่ขายแสดงออกทางวัฒนธรรม และวิถีสังคมเมืองของเศรษฐกิจนอกระบบเป็นตัวขับเคลื่อนให้มีการกระจายไปในแหล่งชุมชนสู่อาชีพการค้าข้างทางในปัจจุบัน 2) การบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีนโยบายแผนปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ที่มีความชัดเจนครอบคลุมต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ แต่มีข้อจำกัดเรื่องจำนวนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและ

* Received 30 November 2020; Revised 20 February 2021; Accepted 20 February 2021

งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ ซึ่งยังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้จากหลายปัจจัย 3. ข้อเสนอแนะโดยดำเนินการประชาสัมพันธ์ การประสานงานร่วมมือจากผู้ค้าและประชาชน พร้อมทั้งการจัดหาพื้นที่ขาย ซึ่งวิธีนี้จะสามารถแก้ไขปัญหาการค้าข้างให้สอดคล้องกับสภาพที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันได้อย่างถาวรต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การค้าข้างทาง, การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน, กรุงเทพมหานคร

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study current problems of the appropriateness street vending management of Bangkok towards sustainable urban environmental development; 2) to study policy of the appropriateness street vending management of Bangkok towards sustainable urban environmental development; and 3) to suggest problems, obstacles and solving situations on street vendors as well as policies or measures of the appropriate street vending management of Bangkok towards sustainable urban environmental development. A qualitative research method was used by in-depth interviews with 25 key informants and the research instruments were interview questions and analysis, reading results, interpreting and drawing conclusions. The research results revealed that: 1) The social, economic situation was a reflection of the way of life in street trading, products in their original form, the products sold represent the cultural and urban way of the informal economy, which were the drivers for distribution in the community to the current street trade career. 2) Street vending management in Bangkok metropolitan administration in terms of the policy of Act on the Maintenance of the Cleanliness and Orderliness of the Country, B.E. 2535 have been clear, implementation. But there were limitations on the numbers of staff and budget that was not enough, hence unable to achieve the target. 3) The suggestion of this research; that was conducting public relations, coordination from street vendors and the public along with the procurement of sales areas, this way can solve side trade problems in accordance with the current situation permanently.

Keywords: Management, Street Vending, Environment Development

บทนำ

กรุงเทพมหานครนอกจากจะเป็นเมืองหลวงของประเทศแล้วยังเป็นศูนย์กลางทางด้านการปกครอง เนื่องจากเป็นที่ตั้งของกระทรวง ทบวง กรม จากบทบาทจากความเป็นศูนย์กลางยังครอบคลุมไปถึงเรื่องของเศรษฐกิจ มีบริษัท ห้างร้าน และธุรกิจ สำนักงานบริษัทใหญ่ สถาบันการเงิน ตลาดหลักทรัพย์และสาขาของกิจการข้ามชาติรวมไปถึงสถาบันทางการศึกษาที่มีชื่อเสียงในทุกระดับที่ตั้งอยู่ในเมืองหลวงนี้ ดังนั้นจึงเป็นที่รวมของประชากรส่วนใหญ่ทั่วทุกสารทิศซึ่งมาอาศัยอยู่เพื่อต้องการจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม โดยกลุ่มประชากรส่วนใหญ่อพยพมาจากชนบทได้กลายมาเป็นแรงงานสำคัญของภาคผลิตและการดำเนินธุรกิจในพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญซึ่งจากสภาพแวดล้อมและสังคมเมืองส่งผลให้กลุ่มประชาชนผู้มีรายได้น้อยบางส่วนได้เข้ามาจับจองพื้นที่เพื่อดำเนินกิจการค้าขายสินค้าทุกอย่างตั้งแต่ของใช้ในชีวิตประจำวัน สินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคเครื่องแต่งกายที่สำคัญที่สุดคือของสดและอาหารการกิน จึงส่งผลให้มีจำนวนผู้ค้าบนทางเท้ามีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วจนไม่สามารถควบคุมจำนวนได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของธนบวร สิริคุณากรกุล พบว่าปัจจัยด้านราคาความสะดวกรวดเร็วมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชน (ธนบวร สิริคุณากรกุล, 2563) นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Maneepong & Walsh พบว่าผู้ค้าที่เป็นคนชั้นกลางมีจำนวนมากขึ้น มีผลมาจากกลุ่มนายทุนรายย่อยบางส่วนและผู้ค้าที่เป็นคนชั้นกลางที่เล็งเห็นถึงผลกำไรจากการค้าขายบนทางเท้า (Maneepong, C., & Walsh, J., 2013) และในขณะเดียวกันสอดคล้องกับการศึกษาของ Nirathron พบว่าผู้ค้าที่เป็นแรงงานต่างสัญชาติเข้ามาประกอบอาชีพการค้าข้างทางด้วย (Nirathron, N., 2012) จากที่กล่าวมาข้างต้นปรากฏการณ์นี้สะท้อนถึงการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นระหว่างผู้ค้าที่มีฐานะเศรษฐกิจต่างกันและระหว่างผู้ค้าชาวไทยและผู้ค้าต่างสัญชาติในพื้นที่การประกอบอาชีพที่มีความจำกัดโดยสอดคล้องกับการศึกษาของ Bhowmik พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมส่งผลต่อการประกอบอาชีพการค้าข้างทางเปลี่ยนไปของคุณลักษณะของผู้ค้าข้างทางจากผู้ค้าที่ยากจน เป็นผู้ค้าที่ไม่ยากจนและผู้ค้าที่เป็นคนชั้นกลางที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงขึ้น (Bhowmik, S., 2001) แม้จะมีผู้ค้าที่ยากจนอยู่เป็นจำนวนมากก็ตามส่งผลให้จำนวนผู้ค้าเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นปัญหาการกีดขวางการสัญจร กลายเป็นประเด็นในสื่อสังคมนำไปสู่การกดดันให้มีการจัดระเบียบการค้าข้างทางเพื่อ “คืนความสุขให้ประชาชน”

กรุงเทพมหานครมีมาตรการจัดทำนโยบายการจัดระเบียบทางเท้ากรุงเทพมหานครมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นที่มุ่งแก้ปัญหาจากการจำหน่ายสินค้าและบริการในที่หรือทางสาธารณะ การรुकล้ำผิวการจราจร ทั้งถนน และทางเดินเท้า ปัญหาความไม่สะอาด และความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และปัญหาสิ่งแวดล้อม (กัญญ์กฤษฎ์ ฤกษ์สิริพัฒน์, 2558) พร้อมทั้งการศึกษาของสำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาเหล่านี้มี

ความละเอียดอ่อนซับซ้อน มีความแตกต่างกันตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แต่ในทิศทางตรงกันข้ามการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการเปลี่ยนแปลงนโยบายใหม่หรือบ่อยครั้ง หรือนโยบายที่ไม่ชัดเจนจะทำให้เจ้าหน้าที่ลังเล หวั่นไหว และขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน (กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร, 2555) ดังนั้นจะต้องชี้ให้ทุกฝ่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เห็นว่าทั้งข้อเสนอสนับสนุนและโต้แย้งล้วนอยู่บนเหตุผลที่หนักแน่น เกี่ยวกับการค้าประเพณีและการจัดการ เป็นเครื่องยืนยันว่าการตัดสินใจว่าข้อเสนอใดถูกต้องนั้นไม่ใช่เรื่องที่สามารถกระทำได้ง่ายและเด็ดขาด ดังนั้นจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน” ซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งแก้ปัญหาโดยในขณะเดียวกันการจัดระเบียบเชิงพื้นที่ก็ไม่ได้ประสบความสำเร็จ ทำให้เกิดคำถามว่าการค้าข้างทางยังมีบทบาทในสังคมไทยหรือไม่ ให้สอดคล้องกับปัญหาที่จะต้องแก้ไขของการให้ประโยชน์ทั้งเพื่อการแก้ไขปัญหาความแออัดในการบริหารจัดการควรเป็นอย่างไร ซึ่งจะส่งผลต่อการละเมิดสิทธิของประชาชนผู้ใช้ทางเท้า พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ว่าในกรณีใดก็ตามซึ่งปัจจัยสำคัญโดยเฉพาะในด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของกรุงเทพมหานคร ที่ควบคู่กับการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น แท้ที่จริงแก่นของการกระตุ้นให้สังคมหันมาตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้น คือการมุ่งไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติทั้งจากกิจกรรมของมนุษย์ตั้งแต่ระดับปัจเจกไปจนถึงระดับมหภาค ในขณะที่ทรัพยากรเริ่มลดน้อยลง แต่ประชากรโลกเพิ่มขึ้นในทุกปี คำตอบของความยั่งยืนที่แท้จริงอาจไม่ได้อยู่แผนยุทธศาสตร์หรือเป้าหมายหากขึ้นอยู่กับโอกาสได้เจรจาต่อรอง เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทุกคนในชุมชนอย่างแท้จริง ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ไม่ใช่เฉพาะองค์กรธุรกิจใดธุรกิจหนึ่งในการจะพัฒนาทั้งเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานครควบคู่ไปด้วยกันอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันในการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษานโยบายการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานครที่เหมาะสมสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานครสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ ตามขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาการพัฒนาลำโพงในเมืองที่ยั่งยืน จากแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร แผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ 20 ปี ระยะที่ 2 (2561- 2565) และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 พร้อมทั้งศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ต้องการและจัดทำข้อมูลใหม่ให้ครอบคลุมกับความเป็นจริงมากที่สุด

2. กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เป็น 4 กลุ่ม มีดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารสำนักงานเขตและเจ้าหน้าที่เทศกิจ จำนวน 10 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ค้าข้างทาง จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 3 ผู้ซื้อสินค้า จำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 4 ผู้สัญจรไปมา จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ประกอบด้วย 1) กลุ่มเขตกรุงเทพเหนือ ได้แก่ เขตจตุจักร และเขตบางเขน และ 2) กลุ่มเขตกรุงเทพตะวันออก ได้แก่ เขตบางกะปิ และเขตมีนบุรี

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยทำการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์ และให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง ในประเด็นที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาปัจจุบันในการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร ที่เหมาะสมสู่การพัฒนาสิ่งแวดลอมในเมืองที่ยั่งยืน มีลักษณะเป็นอย่างไรบ้าง และนโยบายการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานครที่เหมาะสมสู่การพัฒนาสิ่งแวดลอมในเมืองที่ยั่งยืน มีในเรื่องใดบ้าง และข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาการพัฒนาลำโพงในเมืองที่ยั่งยืน เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลกระทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่มีขั้นตอนดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทป และที่ทำการจดบันทึกไว้มาอ่านทบทวน และพิจารณาให้เข้าใจในภาพรวม รวมถึงประเด็นสำคัญของข้อมูลที่ได้ 2) จัดกลุ่มของข้อมูล และทำการเชื่อมโยงแนวคิดต่าง ๆ ในด้านความสัมพันธ์หรือเป็นเหตุเป็น

ผลแก่กันของข้อมูลที่ได้ 3) ผู้วิจัยเขียนบรรยายข้อค้นพบอย่างละเอียด พร้อมทำการยกตัวอย่างคำพูดที่สำคัญประกอบในการบรรยายเพื่อความชัดเจนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนี้ 4) อภิปรายผลการวิจัยโดยการนำวรรณกรรมที่ได้พบทวนมาอ้างอิงประกอบกับผลที่ได้จากการศึกษาบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืนต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. สภาพปัญหาปัจจุบันในการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร โดยสภาพปัจจุบันของปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับตัวแทนสำนักงานเขต กล่าวว่

“ในประเด็นนี้ผู้ทำการค้าบริเวณทางเท้า 100 เปอร์เซ็นต์ และบริเวณผิวจราจร 30 เปอร์เซ็นต์ ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาไม่เกิน 6 ปี แม้ว่าจะมีผู้ค้าบางส่วนได้รับการศึกษาในระดับปริญญาผู้ค้าจำนวนไม่น้อยเป็นผู้ค้าสูงอายุ คืออายุมากกว่า 60 ปี มีการประกอบอาชีพมานานกว่า 30 ปี เป็นปัญหาต่อการกีดขวางสัญจรทางเท้าของประชาชนผู้สัญจรไปมาก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 1, 2562) และสอดคล้องกับเจ้าหน้าที่เทศกิจ กล่าวว่

“สภาพในการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานครมีผลมาจากเพราะมีผู้ค้าในบริเวณดังกล่าวหนาแน่นเส้นทางเท้าออกมาทำให้ประชาชนทั่วไปจำเป็นต้องลงมาสัญจรบนพื้นถนนซึ่งทำให้อาจจะก่อให้เกิดอันตรายต้องลงไปเดินบนท้องถนน ยอมรับว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจากการค้าบนทางเท้าส่วนหนึ่ง แต่ไม่ใช่ทั้งหมดเนื่องจากถนนทุกเส้นทางมีปริมาณของรถยนต์ที่เพิ่มมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 2, 2562) และสอดคล้องกับผู้ค้าข้างทาง กล่าวว่

“จากสภาพปัญหาปัจจุบันไม่ใช่เพียงแค่การค้าบนทางเท้าเท่านั้นที่เป็นปัญหา แต่ยังมีอีกสาเหตุหนึ่งที่สำคัญจากรถสองแถวและรถโดยสารประจำทางจอดรับส่งผู้โดยสารกีดขวางการจราจรด้วยเช่นกัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 1, 2562) อย่างไรก็ตามในประเด็นนี้สอดคล้องกับผู้ซื้อสินค้า กล่าวว่

“แม้ว่าทางสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร จะประสานหาความร่วมมือในพื้นที่กับผู้ค้าข้างทาง แต่ผลที่ได้พบว่าไม่ใช่ทางออกที่ดีที่สุดซึ่งมีแรงสนับสนุนมาจากประชาชนบางส่วนที่ให้การสนับสนุนและมีทัศนคติในแง่บวก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 1, 2562) พร้อมทั้งสอดคล้องกับผู้สัญจรไปมา กล่าวว่า

“ประชาชนบางกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการตามนโยบายไปในทิศทางที่เห็นด้วยกับการจัดระเบียบเห็นด้วยจึงยินดีให้ความร่วมมือแก่ภาครัฐในการดำเนินนโยบายเพื่อก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีให้กับกรุงเทพมหานครต่อไป” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 4 ท่านที่ 1, 2562)

2. นโยบายการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร มีผลมาจากการยอมรับและการต่อต้านจากผู้ค้า/ประชาชน ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งตัวแปรที่สำคัญซึ่งสอดคล้องกับผู้บริหารสำนักงานเขต กล่าวว่า

“ปัจจัยที่จะบ่งบอกต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินนโยบายนี้ หากนโยบายที่ภาครัฐได้ดำเนินการไม่สามารถตอบสนองความต้องการส่วนใหญ่ของประชาชนได้ ดำเนินงานของภาครัฐย่อมจะก่อให้เกิดอุปสรรคและทำให้ปฏิบัติงานได้อย่างลำบาก แต่หากนโยบายที่นำมาปฏิบัติก่อให้เกิดประสิทธิผลที่ดี และได้รับการยอมรับจากประชาชนส่วนใหญ่ ความสำเร็จของการนำนโยบายมาปฏิบัติก็ย่อมจะมีความสำเร็จสูงไปด้วยเช่นกัน อาจจะส่งผลกระทบต่อผู้ค้าที่ใช้ประโยชน์อยู่เดิมในระยะแรกอาจมีปัญหาบ้างในการปรับตัวโยกย้ายที่ทำมาค้าขายใหม่ อาจมีผลกระทบกับยอดขายรายได้ลูกค้า และอาจมีค่าใช้จ่ายเพิ่มจากการเดินทางโยกย้ายที่อยู่ใหม่ แต่ในทางกลับกันจะส่งผลดีในด้านบวกในระยะยาว เพราะพื้นที่จุดผ่อนผันมีความมั่นคงไม่ต้องกังวล และเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด ความสวยงามแก่สถานที่และประชาชนทั่วไปได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม และสามารถหยุดการเพิ่มผู้ค้าบนทางเท้าได้จากผลของการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืนนั้นประสบผลสำเร็จในทุกด้านที่กล่าวมา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 3, 2562) อีกทั้งสอดคล้องกับเจ้าหน้าที่เทศกิจ กล่าวว่า

“มีอีกปัจจัยหนึ่งมีผลมาจากการพิจารณาการยอมรับหรือการต่อต้านจากกลุ่มประชาชนและผู้ค้านั้นสำคัญ การพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนภายหลังกรุงเทพมหานครรับนโยบายคืนความสุขให้แก่คนกรุงเทพมหานครสู่การปฏิบัติ โดยการจัดระเบียบผู้ค้าบนทางเท้าในหลายพื้นที่การค้า หากพบผู้ค้ารายใดฝ่าฝืนจะเข้าจับกุมและเปรียบเทียบปรับตามอำนาจพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 พร้อมทั้งประชาชนทั่วไปได้รับประโยชน์จากนโยบายทั้งระยะสั้น

และระยะยาวผู้ประกอบการที่อาศัยอยู่เดิมในบริเวณนั้นได้ประโยชน์จากความ สะอาดความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ ปราศจากความสกปรก กลิ่นเหม็นที่คอยรบกวนอยู่ตลอดเวลา เจ้าหน้าที่ของภาครัฐทุกภาคส่วนมีความสะดวกต่อการปฏิบัติงานประจำวัน การจัดการเรื่อง บปประมาณมีความสอดคล้องมากขึ้นกับความต้องการในพื้นที่ และในระยะยาวจะส่งผลดีต่อ การวางแผนในเรื่องของงบประมาณ ได้สอดคล้องสมประโยชน์ได้มากขึ้น มีความโปร่งใส สามารถ ดูแลเรื่องการคอร์รัปชันได้ดีขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 4, 2562) และ สอดคล้องกับผู้สัญจรไปมา กล่าวว่า

“โดยสภาพพื้นที่ก่อนจัดระเบียบการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร พบว่าพื้นที่ทางเท้าและพื้นผิวจราจรมีความสกปรก รก รุงรัง ทุกพื้นที่ เต็มไปด้วยผู้ค้าหาบเร่แผงลอย และ ผู้ค้าทุกประเภท ทั้งอาหารของสด ของแห้ง สินค้าอุปโภคบริโภค แทบไม่มีพื้นที่ว่างให้ ประชาชนได้ใช้สัญจรไปมาอย่างสะดวก แต่ภายหลังจากที่ทางเขตได้ดำเนินการ ตามนโยบาย แล้วนั้นพบว่า พื้นที่บริเวณโดยรอบมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 4 ท่านที่ 2, 2562) พร้อมทั้งสอดคล้องกับผู้ซื้อสินค้า กล่าวว่า

“ก่อนมีการจัดระเบียบการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร นั้นบางพื้นที่ทำได้ยาก เนื่องจากพื้นที่โดยรอบมีขยะมูลฝอยเป็นจำนวนมากไม่มีการแยกขยะ ทั้งขยะเปียก ขยะแห้ง และขยะรีไซเคิล มีความสกปรกที่เกิดจากผู้ค้าทั้งการทิ้งน้ำเสียน้ำมันที่มาจากการประกอบ อาหารบนพื้นผิวจราจรที่ผู้คนใช้สัญจรไปมาและทำให้ยากต่อการทำความสะอาด ทั้งยังส่งกลิ่น เหม็นรบกวนอยู่ตลอดเวลา หลังจากได้ดำเนินการตามนโยบายแล้วนั้นพบว่า ขยะมูลฝอยต่าง ๆ มีการจัดการที่ดีขึ้น มีการแยกขยะอย่างชัดเจน ทำให้มีความสะดวกต่อรถขนขยะและเจ้าหน้าที่ ในการดำเนินการจากการคืนพื้นที่ที่เป็นพื้นผิวทางเท้าและพื้นผิวจราจร ทำให้การจัดการความ สะอาด เป็นไปตามนโยบายที่วางไว้ ประชาชนที่ใช้สัญจรไปมามีความสุขมากขึ้น เจ้าหน้าที่เอง ก็มีความสุขมากขึ้นเพราะการจัดการง่ายและสะดวกมากขึ้น ไม่มีการกระทบกระทั่งกันไปมา ระหว่างผู้ค้าและเจ้าหน้าที่” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 2, 2562) และสอดคล้องกับผู้ค้า ข้างทาง กล่าวว่า

“การดำเนินการตามนโยบายการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานครโดยสภาพพื้นที่มี ความสกปรกรกรุงรัง สภาพพื้นผิว ลีที่ทาบนทางเท้าไม่ชัดเจนเนื่องจากถูกบดบังจากผู้ค้ายาก ต่อการเข้ามาดูแลเรื่องความสวยงามของพื้นที่โดยรอบหลังจากดำเนินการตามนโยบายแล้ว นั้น พบว่าพื้นผิวจราจรและเครื่องหมายสามารถมองเห็นได้ชัดเจนมากขึ้น ทำให้สะดวกต่อการ ปรับปรุงซ่อมแซมตลอดจนการปรับปรุงภูมิทัศน์ก็สามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นอีกได้ในอนาคต” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 2, 2562)

3. ข้อเสนอแนวทางการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร
สู่การพัฒนาการพัฒนาลำโพงในเมืองที่ยั่งยืน จากข้อเสนอแนะปัญหา อุปสรรคพร้อมทั้ง
การแก้ไขสถานการณ์การประกอบอาชีพของผู้ค้าข้างทางในประเด็นนี้ สอดคล้องกับการกับ
ผู้บริหารสำนักงานเขต กล่าวว่

“การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย
ของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 รวมทั้งนโยบายของรัฐบาล คือ ดำเนินการจัดระเบียบสังคมและ
นโยบายกรุงเทพมหานคร คือ นโยบายมหานครสีเขียวเพื่อดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูล
กับกลุ่มผู้ค้า พร้อมทั้งประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ และประชาชนที่ใช้สัญจรทั่วไปเพื่อสร้างความ
เข้าใจอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการดำเนินการจับปรับ กลุ่มผู้ค้าที่ดำเนินการฝ่าฝืนอย่างต่อเนื่อง
เช่นกัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 5, 2562) และสอดคล้องกับเจ้าหน้าที่เทศกิจ กล่าว
ว่

“จากการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยตรงจากหน้าที่ความรับผิดชอบต้องไม่
จำกัดเฉพาะการจัดระเบียบแต่ให้ความสำคัญอย่างครอบคลุมต่อการส่งเสริมพัฒนาทั้งอาชีพ
และผู้ประกอบอาชีพ นโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญต่อความหลากหลาย
รวมทั้งศักยภาพและปัญหา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 6, 2562) และสอดคล้องกับ
ผู้ค้าข้างทาง กล่าวว่

“ต้องให้ความสำคัญต่อการจัดหาพื้นที่ขาย นอกเหนือจากการจัดจุดผ่อนผัน
โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ไม่มีรายได้น้อย ที่ต้องการการสนับสนุนเป็นพิเศษโดยจัดระเบียบในพื้นที่
ประกอบอาชีพ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 3, 2562) พร้อมทั้งสอดคล้องกับผู้สัญจรไป
มา กล่าวว่

“โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยของ ผู้สัญจร กวดขันห้ามทำการค้าในจุด
กวดขันพิเศษ คือ ป้ายรถประจำทาง ทางขึ้นลงสะพานลอย รถไฟฟ้า ทางข้ามทางม้าลาย ตู้
โทรศัพท์ ฝัวจราจร และจัดเก็บค่ารักษาความสะอาดอย่างทั่วถึง ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการ
รองรับทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้ผู้ค้ามีอาชีพ ผู้บริโภคเข้าถึงแหล่งสินค้า และ
ประชาชนสามารถใช้พื้นที่สาธารณะได้ และที่สำคัญสามารถรักษา “เสน่ห์” ของ
กรุงเทพมหานคร” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 4 ท่านที่ 3, 2562) และสอดคล้องกับผู้ซื้อสินค้า
กล่าวว่

“การจัดการในด้านผู้ค้าควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความรู้อาชีพแก่ผู้ค้าอาจกระทำในรูปของกลุ่มและเครือข่ายที่มีอยู่แล้วในชุมชน การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งซึ่งสมาชิกสามารถ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ รวมทั้งอาจมีผลต่อเนื่องไปถึงการกำกับดูแลผู้ค้าโดยสนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้ค้า เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพ กำกับดูแลให้ผู้ค้าปฏิบัติตามกฎหมาย รมรงศ์ให้ผู้ค้าปฏิบัติตามกฎหมายทั้งที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และการเสียภาษี ให้ความสำคัญต่อการกำกับดูแลในด้านความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งต้องมีการจัดปัญหาผู้มีอิทธิพลที่แสวงหาผลประโยชน์จากการค้าบนทางเท้า และควรประชาสัมพันธ์ให้เกิดความเข้าใจในสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับของกรุงเทพมหานครต่อไป” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 3, 2562)

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาปัจจุบันในการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร โดยสำนักงานเขตได้ดำเนินการตามนโยบายการจัดระเบียบสังคมตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ค้นพื้นที่สีเขียวให้กับเมืองอย่างชัดเจนและเคร่งครัด เพื่อการจัดระเบียบการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานครอย่างจริงจัง ไม่ให้มี สิ่งกีดขวางการจราจรที่จะส่งผลกระทบต่อผู้ใช้รถใช้ถนน และผู้ใช้ทางเดินเท้าสร้างความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยในพื้นที่ โดยฝ่ายเทศกิจได้บังคับใช้กฎหมายกับผู้ค้าที่ ฝ่าฝืนตาม พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 สอดคล้องกับการศึกษาผลงานวิจัยของนฤมล นิราทร พบว่าจุดอ่อนสำคัญของการค้าข้างทางคือ การเป็นอุปสรรคต่อการสัญจร ความไม่เป็นระเบียบ และสุขาภิบาลอาหาร ยังคงเป็นจุดอ่อนสำคัญการค้าข้างทางมีบทบาทในการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ ผู้ค้าทั้งที่ยากจนและไม่ยากจน และผู้ค้าที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีรวมถึงผู้ค้ารุ่นใหม่ ที่ซึ่งผู้ซื้อสินค้าข้างทางส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่มีรายได้ไม่สูงกว่าค่าจ้างขั้นต่ำ การค้าข้างทางจึงช่วย ลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และแรงเสียดทานในเศรษฐกิจทุนนิยม บทบาทด้านสังคม และวัฒนธรรมปรากฏ (นฤมล นิราทร, 2560) พร้อมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาผลงานวิจัยของ สุจิตรา สามัคคีธรรม พบว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่าย คือ รายได้ การศึกษา และสถานภาพสมรส เพื่อความอยู่รอดตามสภาพเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจในสังคม (สุจิตรา สามัคคีธรรม, 2561)

2. นโยบายการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร ซึ่งในประเด็นนี้จากสภาพการดำเนินนโยบายของรัฐบาลที่มีความเข้มงวดกดขี่ให้ประชาชนมีพื้นที่ในการสัญจรอย่างสะดวก ปลอดภัย และสะอาดมากขึ้น โดยการดำเนินนโยบายดังกล่าวต้องได้รับความร่วมมือทั้งผู้ค้า ประชาชน และเจ้าหน้าที่เทศกิจด้วย เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับการศึกษาของสืบทพงศ์ สุขสม พบว่าการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การเมือง การขนส่ง และการ

เพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรส่งผลต่อการพัฒนาการสัญจรทางน้ำเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของชาวเมืองในอนาคต ซึ่งการนำนโยบายไปปฏิบัติของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนที่มุ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตามการตัดสินใจของนโยบายก่อนหน้านี้การกระทำนี้มีความพยายามครั้งเดียวที่จะแปลงการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ (สืบทพงศ์ สุขสม, 2561) พร้อมทั้งการศึกษาของ Mazmanian & Sabatier พบว่า นโยบายจะได้รับการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้นๆ พร้อมทั้งความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายบางส่วนจะขึ้นอยู่กับความกระฉับกระเฉงของการตัดสินใจ (Mazmanian, D.A., & Sabatier, P. A., 1980) พร้อมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ Howlett & Ramesh พบว่า วัตถุประสงค์ของนโยบายนอกจากจะต้องกระฉับกระเฉงแล้วยังจะต้องสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Howlett, M., & Ramesh, M., 1995) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Walsh พบว่า บทบาทของการค้าข้างทางในเวียดนามก่อให้เกิดปัญหาในแง่ของการเบียดบังพื้นที่ กระทบต่อการสัญจรผู้ใช้ทางสาธารณะ และสิ่งแวดล้อมของเมือง ทั้งยังส่งผลต่อสุขอนามัยของประชาชน (Walsh, J., 2010) พร้อมทั้งการศึกษาของ Dimas ศึกษาการบริหารจัดการการค้าข้างทางในสาธารณรัฐอินโดนีเซียเผชิญปัญหา เช่นกัน เกี่ยวกับจำนวนผู้ค้า และ ปัญหาประสิทธิผลในการจัดระเบียบซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรัง (Dimas, H., 2007)

3. ข้อเสนอแนวทางการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมโดยเฉพาะในด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของกรุงเทพมหานคร ที่ควบคู่กับการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะพัฒนาทั้งเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานครควบคู่ไปด้วยกันอย่างยั่งยืนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Edwards พบว่าข้อเสนอแนะปัญหาอุปสรรค พร้อมทั้งการแก้ไขสถานการณ์การประกอบอาชีพเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด ความสวยงามแก่สถานที่ และประชาชนทั่วไปได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม (Edwards, G. C, 1980) พร้อมทั้งการศึกษาของ นฤมล นิราทร พบว่า กรุงเทพมหานครเริ่มใช้มาตรการ “คืนทางเท้าให้ประชาชน” มีการจัดระเบียบพื้นที่การค้าเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความปลอดภัยของผู้ใช้ทางเท้ามาตรการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากประชาชนจำนวนมากไม่น้อยที่เผชิญปัญหาการสัญจร และที่ต้องการให้กรุงเทพมหานครมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย (นฤมล นิราทร, 2557) พร้อมทั้งการศึกษาของ David et al. พบว่า ควรยกเลิกการห้ามค้าข้างทางและควรพยายามสนับสนุนให้การค้าข้างทาง ผกผันเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจกระแสหลักด้วยการยกเลิกกฎหมายห้าม ทำการค้า และเก็บภาษีผู้ค้า การยกเลิกการห้ามค้า จะนำไปสู่การสร้าง นวัตกรรมเกี่ยวกับสินค้านรูปแบบการค้ารวมทั้งขยายโอกาสการเข้าถึงสินค้าบริการ (David, S. et al., 2014) และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรารกุล อุดมประมวล พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการรับรู้ และร่วมกันแก้ไขปัญหาการค้าบนทางเท้า นำไปสู่การ

สร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับสินค้า รูปแบบการค้า รวมทั้งขยายโอกาสการเข้าถึงสินค้าบริการซึ่งรวมอาหาร เป็นการสร้าง “ถนนที่มีชีวิต” Livable Streets ทำให้เมืองมีชีวิตชีวาเนื่องจากการสัญจรของผู้คน การค้าข้างทางยังเพิ่มโอกาส ในการเข้าถึงสินค้า และยังสนับสนุนการค้าที่เป็นทางการด้วยการค้า ข้างทางยังช่วย “เป็นหูเป็นตา” ช่วยป้องกันอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในกรุงเทพมหานครต่อไป (วรากุล อุดมประมวณ, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบประเด็นที่ 1 สภาพปัญหาการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร มีผลมาจากสภาพแวดล้อมสังคมเมืองส่งผลให้กลุ่มประชาชนผู้มีรายได้น้อยบางส่วนได้เข้ามาจับจองพื้นที่เพื่อขายสินค้า นอกจากนั้นจากการศึกษาพบว่ายังมีผู้ค้าที่เป็นคนชั้นกลางที่มาจากกลุ่มนายทุนรายย่อยบางส่วนที่เล็งเห็นถึงผลกำไรจากการค้าขายบนทางเท้า และในขณะเดียวกันก็ยังพบว่า มีผู้ค้าที่เป็นแรงงานต่างสัญชาติเข้ามาประกอบอาชีพการค้าข้างทางด้วย ซึ่งปรากฏการณ์นี้เป็นบทสะท้อนถึงสภาพปัญหาการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานครที่มีมาอย่างยาวนานในการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นระหว่างผู้ค้าที่มีฐานะเศรษฐกิจต่างกัน พร้อมทั้งผู้ค้าชาวไทยและผู้ค้าต่างสัญชาติในพื้นที่การประกอบอาชีพที่มีความจำกัตกกลายเป็นปัญหาการกีดขวางการสัญจรกลายเป็นประเด็นในสื่อสังคม นำไปสู่การกดดันให้มีการจัดระเบียบการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร ข้อค้นพบประเด็นที่ 2 นโยบายการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร ในประเด็นนี้ มีข้อโต้แย้งที่ครอบคลุมประเด็นอย่างน้อย 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติเศรษฐกิจ ซึ่งเชื่อมโยงกับการแก้ไขปัญหาคาความยากจน และการสะสมทุนการประกอบการ 2) มิติสังคม คือ การลดปัญหาสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับคาความยากจน การสร้างความสามารถในการพึ่งตนเอง 3) มิติทางการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐ และการบังคับใช้กฎหมาย และ 4) มิติวัฒนธรรม คือ การวิถีชีวิตความเป็นอยู่รวมทั้งความสัมพันธ์ในเชิงวัฒนธรรม ตามศักยภาพของการค้าข้างทางในการแก้ไขคาความยากจน การลดปัญหาสังคม การสร้างความสามารถในการพึ่งตนเอง การสร้างผู้ประกอบการ ข้อค้นพบประเด็นที่ 3 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสม ที่ควบคู่กับการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน นั้นต้องตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะพัฒนาทั้งเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานครควบคู่ไปด้วยกันทั้งการแก้ไขคาความยากจน การลดปัญหาสังคม การสร้างความสามารถในการพึ่งตนเอง ดังนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนี้ จึงเป็นรูปแบบการใช้ทรัพยากรที่มีการบำรุงรักษา และมีอัตราการใช้ที่อยู่ในขอบเขตการอำนวยให้หรือศักยภาพที่เหมาะสมรอบคอบควบคู่ไปกับหลักอำนายจริยไทย หลักเสรีภาพ หลักคาความเสมอภาค หลักกฎหมาย และหลักเสียงข้างมากของประชาชนมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืนต่อไป ข้อเสนอแนะ 1.1) ข้อเสนอแนะระยะสั้นประกอบด้วยทบทวน

มาตรการยกเลิกจุดผ่อนผัน โดยการสำรวจพื้นที่ที่สามารถอนุญาตให้ผู้ค้าประกอบอาชีพได้ เพื่อนำมากำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาจุดผ่อนผัน วางแผนกำหนด จุดผ่อนผัน และกำกับโดยเคร่งครัด และจัดพื้นที่ที่ทดลองให้ประกอบการค้าโดยใช้เกณฑ์ประเภทสินค้าที่ขาย ความ จำเป็นของผู้ค้าและผู้ซื้อรวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ค้าเดิมที่มีรายได้น้อยเข้ามาประกอบอาชีพ ประเมินผลและขยาย ผลเพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ที่อยู่ในข่ายที่สามารถอนุญาตให้ประกอบการค้าได้ 1.2) กำกับดูแลอย่างจริงจังและโปร่งใส ให้ความสำคัญต่อความเป็นระเบียบ ความสะอาด ไม่กีดขวางการสัญจรและคุณภาพของสินค้า ในอีกด้านหนึ่ง ควรประเมินประสิทธิผล “มาตรการคีนทางทำให้ประชาชน” โดยสำรวจเงื่อนไขการประกอบอาชีพในพื้นที่ใหม่ เช่น ค่าใช้จ่าย สาธารณูปโภค ความหนาแน่นของผู้ซื้อ ตลอดจนความสำเร็จและความไม่สำเร็จของผู้ค้าที่ถูกไล่ออกจากเขตต่าง ๆ รวมทั้งปัจจัยที่ทำให้ผู้ค้าปรับตัวได้หรือไม่ได้กับการประกอบการค้าในพื้นที่ใหม่เพื่อหาแนวทางให้ความช่วยเหลือผู้ค้าที่ยังประสบปัญหาในการประกอบอาชีพ เช่น การเชื่อมโยงแหล่งทุน การสนับสนุนด้านความรู้อาชีพใหม่ ๆ ต่อไป 1.3) ข้อเสนอระยะยาว โดยการกำหนดยุทธศาสตร์การค้าข้างทางเพื่อความชัดเจนในสถานะของ การค้าข้างทางทั้งในด้านการสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างอาชีพ และผู้ประกอบการที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ หากมีการทำความเข้าใจอย่างชัดเจนต่อการจัดการเชิงบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งการใช้พื้นที่ คุณลักษณะของผู้ค้า การเชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลไกที่ นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการหรือมอบหมายหน่วยงานทำหน้าที่ดูแลการค้าข้างทางอย่างจริงจัง กำหนดหน้าที่ชัดเจนมากกว่าการจัดระเบียบ ให้ความสำคัญอย่างครอบคลุมมิติต่าง ๆ ในเชิงบูรณาการของกรุงเทพมหานครต่อไป 1.4) สนับสนุนให้เกิดการจัดการที่นำไปสู่ความยั่งยืน มากกว่าการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ให้ความสำคัญต่อการสร้าง เมืองทั่วถึงและยั่งยืน และด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ค้าที่ยังมีอยู่ เพื่อการตัดสินใจจัดสรรพื้นที่ ผู้ค้าที่มีโอกาสน้อยสมควรได้รับการสนับสนุนมากกว่าในขณะเดียวกัน การจัดการควรพิจารณาความคุ้มค่าและประโยชน์ ที่ท้องถิ่นพึงได้รับการอนุญาตให้มีการใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจในการกำกับดูแลเรื่องสุขาภิบาลอาหารอย่างจริงจังและ ทัวถึง ทั้งผู้ค้าที่ประกอบอาชีพในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่เอกชนตามลำดับ 2.1) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อหาข้อเปรียบเทียบผลการศึกษาในอนาคตจึงควรจะศึกษาในเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีประสิทธิภาพในการทำนายผลกระทบจาก “มาตรการคีนทางทำให้ประชาชน” ทั้งต่อผู้ค้าและผู้ซื้อพร้อมทั้งศึกษาด้านทุนและประโยชน์จากการค้าข้างทางอย่างรอบด้าน เพื่อการตัดสินใจในเชิงนโยบาย และศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการค้าข้างทางในเชิงยุทธศาสตร์ต่อไป 2.2) ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยในประเด็นอื่นอาจมีผลต่อความเป็นไปได้ในการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการค้าข้างทาง การสนับสนุนการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการให้ความสำคัญทั้งผู้ค้าผู้ซื้อ และชุมชนเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับพื้นที่การค้าข้างทางต่อการสร้างเมืองทั่วถึง ในการขยายบทบาทของวัฒนธรรมอาหาร ในการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานครต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร . (2555). รายงานการศึกษาเรื่อง
หาบเร่-แผงลอยในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2555. กรุงเทพมหานคร : สำนักผังเมือง
กรุงเทพมหานคร .
- กัญญกฤษณ์ ฤกษ์สิริพัฒน์. (2558). การเข้าสู่การค้าหาบเร่แผงลอยในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ธนบวร สิริคุณากรกุล. (2563). ปัจจัยการจัดการทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภค
อาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. วารสาร
สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(4), 193-204.
- นฤมล นิราทร. (2557). การจัดการการค้าหาบเร่แผงลอยในกรุงเทพมหานคร: ข้อสังเกตและ
ข้อเสนอแนะ. วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา, 33(2), 47-72.
- นฤมล นิราทร. (2560). การบริหารจัดการการค้าข้างทาง (Street Vending) ในประเทศไทย :
สถานการณ์ และทิศทางนโยบายที่ ควรจะเป็น . ใน รายงานการวิจัย.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 1. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ
กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล,
ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 2. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ
กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล,
ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 3. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ
กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล,
ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 4. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ
กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล,
ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 5. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ
กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล,
ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 6. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ
กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล,
ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 1. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 2. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 3. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 1. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 2. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 3. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 4 ท่านที่ 1. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 4 ท่านที่ 2. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 4 ท่านที่ 3. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- วรากุล อุดมประมวล. (2558). ประสิทธิภาพในการนํานโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ไปปฏิบัติ : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สีบพงศ์ สุขสม. (2561). การจราจรทางน้ำของกรุงเทพมหานคร. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติครั้งที่ 12. มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.

- สุจิตรา สามัคคีธรรม. (2561). ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของหาบเร่แผงลอย: กรณีศึกษาเขตบางเขน. วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 35(3), 157-176.
- Bhowmik, S. (2001). Hawkers and the Urban Informal Sector: A Study of Street Vending in Seven Cities. Retrieved May 23, 2019, from <https://www.wiego.org/sites/default/files/publications/files/Bhowmik-Hawkers-URBAN-INFORMAL-SECTOR.pdf>
- David, S. et al. (2014). Managing Informality: Local government practices and approaches towards the informal economy – Learning examples from five African countries. South Africa: South African Local Government Association (SALGA).
- Dimas, H. (2007). Street Vendors : Urban Problem and Economic Potential. Bandung: Padjadjaran University.
- Edwards, G. C. (1980). Implementing public policy. Washington DC: Congressional Quarterly.
- Howlett, M. & Ramesh, M. (1995). Studying public policy: Policy cycles and policy subsystems. New York: Oxford University Press.
- Maneepong, C. & Walsh, J. (2013). A new generation of Bangkok street vendors: Economic crisis as opportunity and threat. Cities, 34(10), 37-43.
- Mazmanian, D.A. & Sabatier, P. A. (1980). A multivariate model of public policy making. American Journal of Political Science, 24(3), 439-468.
- Nirathron, N. (2012). Street Vendors in Bangkok. New Delhi: Routledge.
- Walsh, J. (2010). Street Vendors and the Dynamics of the Informal Economy: Evidence from Vung Tau, Vietnam. Asian Social Science, 6(11), 159-165.